

значення набуває зміст законів, які повинні бути демократичними, тобто захищати права і свободи людини, оскільки в іншому разі законність як така може виявитися притаманною антидемократичним режимам.

Демократизм змісту законів й утвердження суверенітету народу як єдиного джерела влади відбито в концепції верховенства парламенту. Тільки парламент як представницький орган, обраний народом, має право приймати закони і контролювати їх виконання, а також є єдиним державним органом, що має право виступати й діяти від імені всього народу.

Герман А.
НТУ «ХПІ»

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА СВОБОДУ СЛОВА ТА ДУМКИ В УКРАЇНІ

Прагнення до свободи є одним із найголовніших і найсуттєвіших атрибутів людини в будь-який час. Свобода діяльності в будь-якій сфері виявляється в можливості ставити певні цілі та боротися за їх здійснення на основі вільного свідомого вибору.

Конституція України визначає, що Україна є суверенною, незалежною, соціальною, правовою й демократичною державою. А передумовами для побудови демократичної держави є забезпечення не на словах, а насправді свободи вираження думок. Адже свобода слова передбачає висловлення незалежних поглядів і переконань як в усній, так й у письмовій формі. Права на свободу слова гарантуються як на національному, так і на міжнародному рівні («Загальна декларація прав людини», «Конвенція про захист прав людини і основних свобод» тощо). Однак право на свободу думки й слова не є абсолютним і може бути законодавчо обмежене в інтересах суспільства, держави або у випадках, що мають морально виправданий характер. Тобто інформаційні агентства не мають права розголошувати у своїх матеріалах дані, що становлять державну таємницю, або іншу інформацію, яка охороняється законодавством, закликає до повалення чинного ладу або порушення територіальної цілісності України, пропагандує війну, насильство тощо.

Але під обмеженням прав можуть бути закладені позиції, які чітко не нормуються й відкривають можливості для узаконення свавільних, небезпечних для суспільства рішень, нібито відповідно до інтересів громадського порядку, запобігання злочинам чи заворушенням. У Конституції не вказано, хто саме й у яких випадках вирішує питання про обмеження права на свободу думки та слова. Свободу слова та думки слід розглядати у двох аспектах: свобода публічних висловлювань і гарантії для громадянина на безперешкодне отримання повної та об'єктивної інформації.

Варто зазначити, що суттєвою прогалиною законодавства є наведене у статті 5 Закону України «Про інформацію» визначення: «Реалізація права на інформацію не повинна порушувати громадські, політичні, економічні, соціальні, духовні, екологічні та інші права, свободи і законні інтереси інших громадян, права та інтереси юридичних осіб», – адже за бажанням до можливих обмежень права можна віднести будь-що, що активно й застосовується представниками влади і безпосередньо правозахисними органами.

Гострою також стала проблема залежності вітчизняних інформаційних видань від фінансування з боку держави. Преса перетворюється на інструмент політичного впливу та маніпулювання, тобто створюються нерівні умови конкуренції за рахунок підтримки окремих ЗМІ органами державної влади.

Усі ці недемократичні тенденції та неоднозначність тлумачення законів уповільнює розвиток демократичного суспільства, заганняючи нас у межі «мовчання та покори».

Зважаючи на все вищевикладене, бачимо, що законодавство України, з одного боку, повністю втілює зміст ст. 10 Європейської Конвенції з прав людини, а з іншого – сама можливість реалізації свободи думки і слова перебуває в небезпеці, оскільки створено незадовільні умови існування ЗМІ та наявні суперечності та вільне тлумачення законів.

Тому нині для розв'язання цих проблем потрібно: 1) провести систематичний моніторинг свободи вираження поглядів, систематичні консультації із представниками ЗМІ, здійснити правові дії на їх захист; 2) проаналізувати всі судові процеси щодо застосування цензури; 3) відстежити та проаналізувати відповідну реакцію суспільства на кожний випадок порушення свободи слова; 4) переглянути чинне законодавство щодо можливості внесення змін.